

Kokie įdomios būna gyvenime pažintys. Donato ir Ginos Skučų nepažinojau. Artimiau su jais susipažinti paskatino žinia apie naujo vardinio Plk. lt. Donato ir dr. Ginos Skučų fondo įkūrimą Lietuvos Fonde. Sužinojusi, kiek daug šie žinomi lietuvių visuomenės veikėjai yra nusipelnę lietuvybei, sumaniau pakalbinti D. Skučą, juolab kad tą daryti paskatino dar dvi progos – birželio 30 d. buvęs 90-asis D. Skučo gimtadienis ir kovo mėn. pažymėtas 30-metis, kai buvo įsteigta Lietuvos Respublikos Seimo ir Amerikos Lietuvių Bendruomenės atstovų komisija (nuo 2007 m. – LR Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisija), kurios pirmuoju pirmininku iš JAV Lietuvių Bendruomenės pusės buvo gerb. D. Skučas.

Nuoširdžiai dėkoju plk. lt. Donatui Skučui, atsakiusiam į mano klausimus.

Jūsų dalyvavimo patirtis tiek JAV Lietuvių Bendruomenės, tiek Pasaulio Lietuvių Bendruomenės, tiek profesinėje veikloje išpūdinga. Tada gal pradėkime nuo pradžių. Papasakokite savo ir savo šeimos atvykimo į JAV istoriją.

Kaip ir daugelis karo ir sovietų baimės išblaškytų lietuvių atsidūrėme Vokietijoje. Gyvenome Swabisch Gmund (vok. – Schwäbisch Gmünd) stovykloje. Mano motina su rado savo antros eilės dėdę Antaną Staknį, gyvenantį New Jersey valstijoje. A. Staknys parašė kvietimą („affidevitą“) atvykti į Ameriką, ir mes 1949 m. kovo 29 d. atplaukėme. A. Staknys ir jo sūnus Algirdas turėjo didelę įtaką mano gyvenime dosnumo srityje.

Pirmasis Donato Skučo skrydis be instruktoriaus 1962 m. spalio Selma, AL.

Kokie iškiliausi momentai prisimena iš jaunystės?

Mano iškiliausias asmeninis momentas buvo kai vedžiau Giną Purelytę. Mano iškiliausias profesinis momentas buvo kai mane, baigusį koledžą, pakėlė į leitenantus. Prieš tai 8 metus dar buvau „dipukas“, ir štai aš – JAV aviacijos karininkas. Joks kitas įvykis mano gyvenime neturėjo tiek daug reikšmės.

Iš kur ta svajonė jaunuoliui, gimusiam prie Baltijos jūros, tapti lakūnu? Kaip susidomėjote orlaiviais? Nuo ko viskas prasidėjo?

Pabėgę iš Lietuvos mes gyvenome mažame Švabijos kaime lyje Lonsee. Ten burmistras davė mums žemės sklypą, auginti daržovėms. Vieną 1944 m. balandžio mėnesio dieną visa šeima dirbome tam sklype, kuris buvo ant šlaito tarp dviejų kalnų. Slėnyje buvo Lonsee kaimelis ir geležinkelis Ulm – Stuttgart. Užskrido JAV naikintuvai P-51 ir puolė traukinį, kuris buvo sustojęs kaimelyje. Traukinio garvežys stovėjo jau už kaimelio. Pilotai turėjo daryti sudėtingą manevrą: sumažinti greitį, leistis į slėnį, šaudyti kulkosvaidžiais ir raketomis, duoti benzino ir staiga kilti, sukti ratą ir vėl tą patį daryti. Lėktuvas praskrido pro mus maždaug 100 jardų atstumu.

Visa šeimyna buvo prigludusi prie žemės, kad pilotai mūsų nepastebėtų. Atsimenu, kaip kairė mano veido pusė buvo purve. Tada ir prisiečiau sau, kad vieną dieną aš būsiu ten aukštai, o negulėsiu purve. Užtruko 17 metų, bet išpildžiau priesaiką, būdamas JAV aviacijos lakūnų mokyklos mokinys be instruktoriaus skridau virš Alabama.

Kokios savybės ar asmenybės bruožai reikalingos norint tapti profesionalu aviacijos srityje?

Pirmiausia reikia turėti degantį norą būti lakūnu. Antra, turėti geras akis (20/20). Trečia – gera koordinaciją tarp akių, smegenų ir rankų / kojų. Ketvirta – greita ir ryžtinga orientacija.

Aplankėte ne vieną šalį. Koks tolimiausias jūsų skrydis? Koks įsimintiniausias?

Tolimiausias skrydis buvo skrydis aplink pasaulį: Charleston (SC, JAV) – Madridas (Ispanija) – Karachi (Pakistanas) – New Dehlkok (India) – Bangkok (Thailandas) –Tokyo (Japonija) – Anchorage (Alaska) ir Charleston. Skrydis truko 7 dienas.

Ilgiausias skrydis be sustojimo truko 14 val. 10 min. iš Charleston, SC į Incirlik, Turkija.

Įsimintiniausias buvo pirmas skrydis lėktuvu C-5, kuris vyko Altus, OK mieste. Tai buvo mūsų, jau patyrusių lakūnų, supažindinimas nauju C-5 lėktuvu. Pirmas mano skrydis, ir aš pradėjau riedėti taku. Kai pakėliau lėktuvo nosį, užsidedė kairės pusės 2-asis variklis. Instruktorius ėmė gesinti gaisrą, o aš ryžtingai sukau ratą grįžti nusileidimui. Tik pasukau, toje pačioje pusėje užsidedė ir 1-asis variklis Abu kairės pusės varikliai buvo išjungti, o aš skridau tik su varikliais dešinėje pusėje. Ap-sukau ratą, išlyginau lėktuvą virš nusileidimo tako ir jį gražiai nusodinau, kad net instruktorius mane pagyrė. Visas skrydis truko 7 min.

O kokia buvo Jūsų žmonos Ginos gyvenimo istorija?

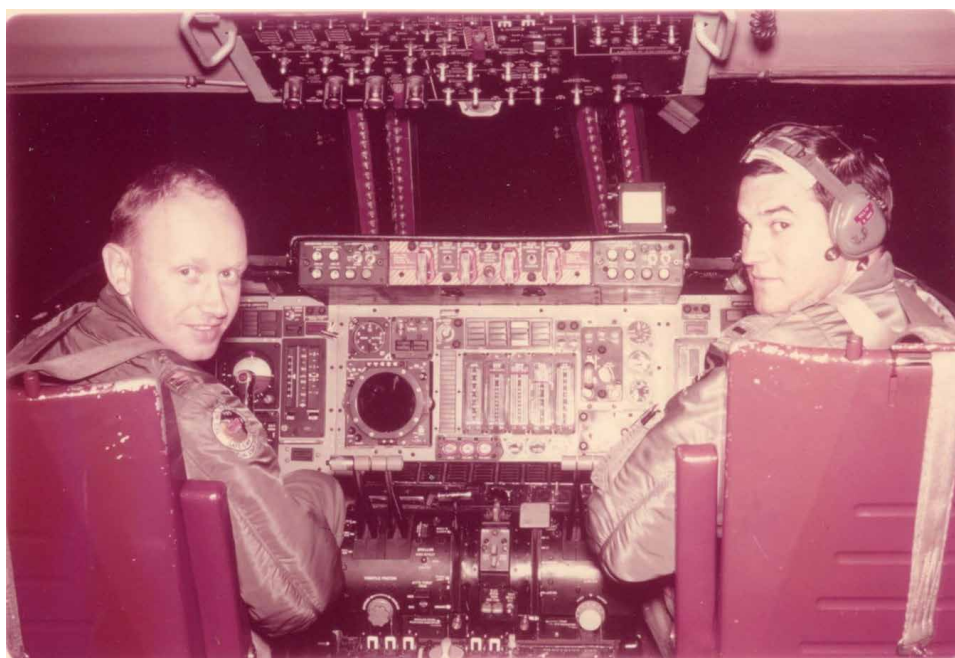
Gina su motina iš Dillingen pabėgėlių stovyklos 1949 m. iškeliavo į Sydney, Australia. Ten ji baigė vidurinę mokyklą, būdama pirmąja mokine kelis metus savo klaseje. Ginos motinos sesuo gyveno Brooklyn, NY, todėl 1956 m. Gina su motina persikėlė gyventi į Ameriką.

1959 m. bakalauro laipsniu baigė Niujorko Barnard kolegiją, o 1961 m. Indiana University Indianapolis įgijo magistro laipsnį. 1965 m. Kalifornijos universitete, Berkeley, CA ji apsigynė mikrobiologijos mokslų daktarės (PhD) laipsnį.

Pakeliui iš Kalifornijos ji sustojo Čikagoje, kur mes susižinome ir apsidėme. Tris metus dirbo JAV Žemės ūkio Agrokultūros departamento (Department of Agriculture) laboratorijoje, Charleston, SC. Gimus sūnui, o vėliau ir dukrai, kol vaikai baigė mokyklą, augino vaikus.

Augindama vaikus ji reiškėsi JAV Aviacijos karininkų žmonių asociacijoje. Gyvenome Vokietijoje, Hampton, VA ir Fairfax, Gina „Berlitz Languages“ moky-mo centruose dėstė anglų kalbą. Nuo 1988 m. dėstė lietuvių kalbą JAV Žemės ūkio Agrokultūros departamento aukštesniojoje mokykloje Washington, DC.

Ji daug valandų paskyrė lietuviybės darbams. 1989–92 m. ji buvo Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komiteto (VLIK‘o) narė, 1989–90 metais – Bendrojo Amerikos lietuvių fondo (BALF‘o) Vašingtono skyriaus valdybos narė, 1997–1999 va-

Prieš skrendant per Atlantą. Donatas Skučas (kairėje) su pilotu Don Ellis. 1969 m. Charleston, SC.

dovavo Vašingtono skautėms-židinietėms.

Gyvendami JAV, abu su žmona Gina daugybę metų paskyrėte lietuviybei. Turėjote gerus darbus, užėmėte aukštas pareigas, kodėl Jums buvo svarbu „arti lietuviškus dirvonus“?

Tai labai sunkus klausimas, ir aš neturiu atsakymo. Spėliuju, kad tai turėjo ką bendro su tėvų įdiegtu patriotizmu, ir tuo, kad Gina visą laiką stengėsi išlaikyti šeimoje lietuviybę.

Buvote įsitraukę į daugybę lietuviškos veiklos sričių. Iš idėjos, neatlygintiškai, vardan lietuviybės atidavėte daugybę valandų. Neabejoju, veiklą lydėjo ne tik džiaugsmingos akimirkos, bet ir nelengvi iššūkiai. Kas skatino Jus nenuleisti rankų, eiti į priekį?

Tuo metu, kai Lietuva siekė nepriklausomybės atkūrimo, mes gyvenome Fairfax, VA, greta Washington, DC. Sąžinė neleido sėdėti namie ir nieko neveikti Lietuvos naudai. Man tėvo buvo įkalta, kad už Lietuvos nepriklausomybę reikia visą laiką kovoti o, jeigu bus reikalas, tai ir su ginklu rankose.

Tuo metu aš daug valandų praleidau Jungtinių valstijų Kongrese įtakodamas senatorius, tarp jų ir senatorių Joseph Biden, bei kongresmenus palankiai žiūrėti į Lietuvos nepriklausomybę. Man niekada į galvą neatėjo mintis nustoti dirbti dėl Lietuvos nepriklausomybės.

Po daugybės metų, išgyventų JAV, išvykote į Lietuvą ir ten pasinėrėte į darbų verpetą. 1996 ir 2001–2004 m. buvote paskirtas Lietuvos krašto apsaugos ministro patarėju. Kaip sekėsi šiame darbo bare?

Buvo daug iššūkių. Tuo metu ministerija dar dirbo pagal tarybinę tvarką, ir ten dirbantys nelabai norėjo priimti vakariečių pasiūlymus. Dėl menkiausio pakeitimo reikėjo kovoti su tarybine sistema. Palengvėjo darbas, kai Lietuva įstojo į NATO. Teko daug padirbėti ruošiant Lietuvos karo aviaciją įstojimui į NATO. Už tai buvau apdovanotas Lietuvos kariuomenės Karininių oro pajėgų karo lakūnų garbės ženklų „Plieno sparnai“ (Šiuo ženklu apdovanojami Lietuvos ir užsienio valstybių profesinės karo tarnybos kariai ir civiliai asmenys, ypatingai nusipelnę Lietuvos karinei aviacijai – L. A.). Kiek aš nuveikiau, tegul istorija sprendžia.

Buvo ir įdomių akimirkų. Vieną rytą, eidamas į savo kabinetą, sutikau valančią grindis valytoją ir iš amerikietiško įpratimo pasakiau: „Labas rytas“. Ji net krūptelėjo ir man neatsakė. Kitą rytą ji manęs jau laukė su didžiule šypsena ir maloniu „Labas

PLB pokylis 2000 liepa. Iš kairės: Donatas Skučas, Alma Adamkienė, Valdas Adamkus ir Gina Skučienė

rytas“. Persimetėme keliais sakiniais apie orą.

Po kelių dienų manęs jau laukė trys moterys (visas ministerijos valytojų kolektyvas). Žinoma, aš sustojau pasikalbėti. Dešinėje stovinti valytoja manęs paklausė, ar aš iš tikrųjų esu Amerikos karininkas. Atsakiau: „Taip, aš Amerikos karininkas ir lakūnas“. „Jūs esate visai normalus žmogus“, – ištarė ji. – Sovietai mums pasakojo, kad Amerikos karininkai degino vaikus ir prievartavo moteris.“ Nežinojau, ką atsakyti į tokį pasakymą. Tada ji paklausė: „Ar galiu prisiliesti prie Jūsų?“ Ji prisilietė prie mano dešinės rankos tarp peties ir alkūnės. Tai buvo retas momentas, kuris patvirtino mano buvimą Amerikos karininku ir lakūnu.

Mano susitikimas su valytojomis neliko nepastebėtas. Po kelių dienų vyriausias ministerijos protokolo darbuotojas atėjo į mano kabinetą ir labai diplomatiškai paaiškino, kad mano rango žmogus (ministro patarėjas) nekalba su valytojomis. Iki šios dienos dar kyla klausimas, ar turėjau elgtis tarybiškai, kai buvau Lietuvoje, ar amerikietišškai?

Šiomet sukako 30 metų, kai 1995 m. sausio 26 d. Seimas paskelbė nutarimą sukurti Lietuvos Respublikos Seimo ir Amerikos Lietuvių Bendruomenės atstovų komisiją (2007 m. ji pervadinta LR Seimo S ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovų komisijos vardu). Kas paskatino priimti tokį sprendimą? Kokia buvo tos komisijos paskirtis?

Tas sprendimas Seimo buvo padarytas dar man nebūnant Lietuvoje, tad negaliu pasakyti, kas paskatino Seimą priimti šį sprendimą. Kai tų metų sausio pabaigoje nuvykau į Lietuvą, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) pirmininkas Bronius Nainys darė didelį spaudimą Seimui, kad tą sprendimą atšauktų. Aš

išvaikščiojau Seimo koridorius teigdamas, kad tokia komisija yra reikalinga Lietuvai. Vos ne vos pavyko išsaugoti komisijos buvimą.

Komisijos paskirtis buvo palengvinti, padėti ir pagreitinti Lietuvai persiorientuoti iš tarybinės sistemos į kapitalistinę, panaudojant JAV lietuvių patirtį.

Man 1996 m. sausį atvykus į Lietuvą pradėjo skliti kalbos Seime, kad Lietuvai nereikalinga kariuomenė, tad ir lėšų krašto apsaugai skirti nereikia. Pasinaudodamas savo patirtimi, įgyta įtaigojant JAV Kongresą, išvaikščiojau Seimo koridorius įkalbinėdamas frakcijų vadovus, kad išsaugotų besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Nuėjęs pas Seimo pirmininką Česlovą Jursėną labai diplomatiškai pasakiau, kad, jei krašto apsaugai nebus skirta lėšų, aš kelsiu šį klausimą LR Seimo ir JAV LB atstovų komisijoje. Nežinau, ar tas padėjo, bet Seimas skyrė kariuomenei minimalias lėšas. Lietuvos kariuomenė buvo išsaugota, ir vėliau atvykę JAV lietuviai karininkai galėjo ją didinti, keisti, reorganizuoti (Kai naudoju žodį kariuomenė, tai turiu omenyje sausumos kariuomenę, oro pajėgų kariuomenę ir Karo laivyną).

Buvote pirmuoju šios komisijos pirmininku nuo JAV Lietuvių Bendruomenės. Su kokiais sunkumais teko susidurti tik sukurta komisijai? Ar ji aktuali ir šiomis dienomis? Kokią šios komisijos ateitį matote?

Būdamas pirmuoju LR Seimo IR JAV Lietuvių Bendruomenės atstovų komisijos pirmininku susidūriau su daugeliu organizacinių ir protokolinių klausimų. Pvz.; Pradėti Sesiją su malda? Mano ko-pirmininkas, pasilenkė į mane ir tyliai pasakė: „Jūs pirmininkaukite, aš nieko nežinau apie maldą.“

Mano didžiuliam nustebimui ir nusivylimui buvo lengviau dirbti su buvusiais tarybiniais Seimo nariais, nei su JAV Lietuvių Bendruomenės atstovais. Pvz.; Vienos sesijos metu man pirmininkaujant pasikvietėme JAV ambasados Lietuvoje ekonomikos atašė, kuris padarė pranešimą. Pranešimas buvo anglų kalba, tad reikėjo vertėjo. Paprasčiau JAV LB atstovų, ar negalėtų kas pavertėjauti. Nė vienas nesutiko, tad vertėjavau kaip mokėjau aš. Po sesijos prie manęs priėjo vienas komisijos narys ir gan įžūliai pastebėjo: „Tu ne viską tiksliai išvertei“. Kai pasiūliau jam vertėjauti, jis šurkščiai atsakė. Man tai buvo smūgis.

Dar vienas smūgis buvo kai, man lankantis JAV, paskambino viena JAV LB atstovų komisijos narė ir reikalavo, kad aš atsistatydinčiau iš pirmininko pareigų, o pirmininke išrinktume ją. Žinoma, aš atsisakiau, nes buvau išrinktas visų komisijos narių.

Šiandien komisija aktuali, jei nedaro žalos Lietuvai. Žinoma, ji gal ne tiek aktuali, kokia buvo, kai Lietuva tik atkūrė nepriklausomybę. Nežinant, kokie iššūkiai laukia Lietuvos, sunku pasakyti, kokia gali būti komisijos paskirtis ateityje.

Sugrįžę į JAV, abu su žmona toliau dirbate „vardan tos Lietuvos“. Kaip gimė mintis Lietuvių Fonde įsteigti Plk. lt. Donato ir dr. Ginos Skučų vardinį fondą? Kam jis skirtas?

Lietuva teisingai daro, kad siunčia kariūnus į JAV karines akademijas. Tai duoda Lietuvos kariuomenei vakarietišką patirtį. Iš savo patirties žinau, kad atvykstantiems mokytis Lietuvos kariūnams reikalinga finansinė pagalba. Tą matydamas ir žinodamas, o ir pats būdamas kariškis, įsteigiau fondą padėti kariūnams iš Lietuvos.

Šio fondo lėšos bus skiriamos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos studentų stipendijoms, teikiant pirmenybę studijuojantiems JAV karo akademijose ir kitose panašiose institucijose. Kadangi į JAV atvykstančių kariūnų nėra tiek daug, likusius pinigus Lietuvių Fondas skirs Lietuvos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijai, kurioje mokosi būsimi kariai ir iš neturtingų šeimų.

Ką palinkėtumėte būsimiems Lietuvos kariūnams ir JAV LB ateities lyderiams?

Linkiu būsimiems Lietuvos kariūnams ir JAV LB ateities lyderiams saugoti Lietuvos nepriklausomybę ir, jei tai nepriklausomybei grėstų pavojus, dirbti, kad išsaugotume Lietuvos laisvę, taip kaip mano karta dirbo atgaunant nepriklausomybę prieš 30-40 metų.

Dėkoju Jums už skirtą laiką ir įdomų pasakojimą.

Nuotraukos – iš asmeninio archyvo.

Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų karo lakūnų garbės ženklas „Plieno sparnai“.